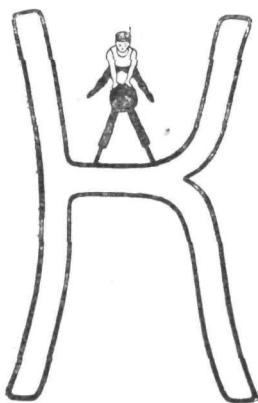

BORISOV:

Dom.

raj, kjer sem prebival svoje zadnje čase, je jako gorat. Ozke doline stražijo nebotične gore, obrastene po pobočjih z nizkim grmovjem. Semtertja so po pobočjih prelepe planine, hraneče na tisoče ljudi, zakaj živinoreja je skoro edini dohodek ljudi v teh krajih.

Po samotnih grapah in večjih planotah so raztresene borne vasice, podobne skritim ptičjim gnezdecem v gostem vejevju pragozda. Semtertja stoje posamezne hišice, naslonjene na skale in zavarovane proti plazovom z mogočnimi skalnatimi stenami. Ob hišicah so vrtovi, z veliko skrbjo obdelani in negovani z ljubeznijo. Če ima človek malo, ve ceniti vrednost mnogo bolj kot oni, ki ima veliko. Zato je tukaj vsak kotiček, vsak košček zemlje lepo obdelan, kraji pa, ki niso pripravljeni, so pa zasajeni z drevjem.

Dobri ljudje prebivajo tu. Velika je njih ljubezen do rodne grude in do dela. Semkaj ne zaidejo tako lahko razvade, ki se trosijo iz mest po večjih krajih dežele. A četudi uvaja mladi svet nove navade, se te kaj kmalu zopet pozabijo.

Na prvi pogled so videti ljudje trdi kot skalovje, ki jih obdaja, a človek, ki jim je pogledal globlje v dušo, dobi o njih drugačno sliko, kot jo kažejo na vnanje.

Gore so njihov zaklad. Brez njih bi ne mogli živeti. Dajejo jim virov za obstanek, in navezani so nanje z vso dušo. Že prva leta mladosti preživi skoro vsak visoko gori v planinah, kamor goni očetovo drobnico. Ko odraste, nastopijo pastirsko službo mlajši, on pa se poprime težavnejših del. Treba je pripraviti drv, kositi seno in pozimi po snegu spravljati seno in drva v dolino. — Čez leto prebije več ljudi po tri mesece na planinah. Tam imajo opraviti le z živino. Treba je delati maslo, skuto in sir in spravljati to globoko dol v vas in od tam zopet naprej v mesta.

A koliko duševnih spominov hranijo te gore v sebi. Mnogim očetom so vzele gore sinove: po strmi pečini se je plazil morda za izgubljeno ovčico in padel globoko v prepad. Našli so čez več dni mrtvega. Nekaj let nato je morda oče šel z bremenom sena po ozki stezi nad prepadom. Omahnil je in padal z bremenom vred od skale do skale. Mnogo jih redijo gore, a mnogo jih tudi pogubijo. A na poslednje nihče ne misli, ljudje so temu popolnoma privajeni. Ljubezen do svojih gor se jim zaradi tega ne zmanjša prav nič, morda celo poveča.

Namen imam govoriti o Alojziju Strmolcu, ki sem ga spoznal v teh gorah. Mož najboljših let je bil, ko sem govoril prvič z njim. Svojo hišico si je sezidal pod visoko strmino, zato so mu rekli po domače Strmolec. — Bil je dolgo časa po svetu, zato je vedel marsikaj, česar drugi niso vedeli.

Ko je bil še mlad, so imeli hišo v vasi. Desetletnemu Alojziju se je ubil oče v gorah, ko je spomladi sekal drva. Tudi njegova sestra Marjeta je padla nekoč čez skalovje in se tako poškodovala, da je hiralala več let. Neko zimo je resno zbolela in umrla. Vzrok je bil med drugim tudi nesrečni padec.

Zdaj je bil Alojzij pri hiši sam z materjo. Ona je gospodinjala, on pa je do štirinajstega leta gonil živino v goro. Vsako jutro mu je mati naročala, naj se pazi in ogiblje nevarnih krajev. A Alojzij je vkljub temu plezal po najnevarnejših mestih. — Pozneje je opravljal druga dela v gorah in bil pogosto v nevarnosti, da se ponesreči, kot se jih je že toliko in toliko.

Mati še ni pozabila nesreč, ki so jih zadale gore njeni družini, in bala se je vedno bolj za edinega sina Alojzija.

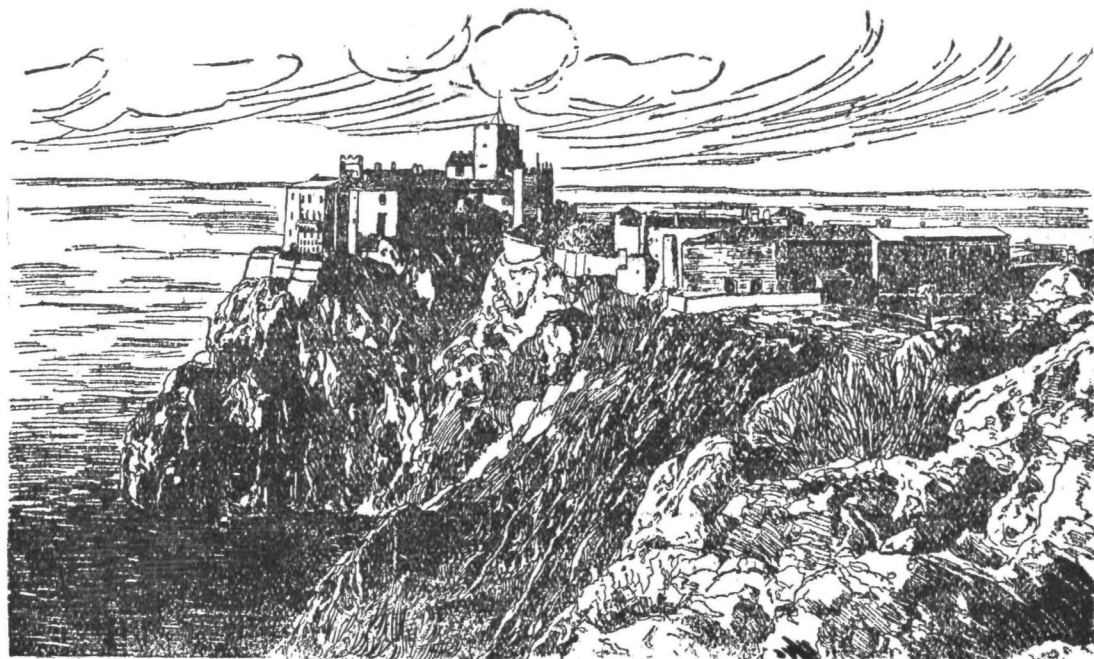
Ko je imel Alojzij šestnajst let, je bila v dolini naprodaj lepa hišica s precejšnjim posestvom. Brez premisleka je Alojzijevega mati prodala staro domačijo in se preselila v dolino. Bala se je, da bi se ji ne ponesrečil še sin tu v gorah.

A ko so prišli v dolino, ji ni bilo več obstanka v novi hiši. Vedno je hodila nazaj v domačo vas in neko zimo ostala pri sorodnikih v domači vasi, ker je nenadno zbolela in ni mogla več nazaj. Umrla je še tisto zimo v domači vasi.

Alozij je v dolini slabo gospodaril. Mlad je še bil in neizkušen, in šlo mu je vse rakovo pot. Živine ni mogel toliko rediti, kot bi je lahko doma v gorah, ker ni imel travnikov in pašnikov, od poljskih pridelkov pa ni imel nikdar toliko dohodkov, kakor so jih imeli prejšnje čase od živine.

Zgodilo se je, da je moral Alojzij prodati svoje posestvo, sicer bi ga bili zarubili. Od razprodaje mu je ostala še malenkostna vsota, tako da ni mogel upati, da si s tem denarjem še kdaj opomore, kaj še, da si kupi hišo.

Moral je iti po svetu. Nekoč je šel prej še pogledat v domačo vas. Zvečer je šel v luninem svitu, da bi ga ljudje ne videli, ker ga je bilo sram, da je tako daleč zagospodaril.

Devín na Goriškem.

Takrat se je Alojziju zdela domača vas tako lepa in mila! Kot topla gnezdeca so sedele hiše po grapah in planjavah, on pa je izgubil to zavetišče morda za vedno.

Drugo jutro je odšel.

Deset let ga ni bilo nazaj. Dasiravno je imel pri odhodu že dvajset let, se je šel vendar učiti še zidarstva. V začetku je delal le za hrano, in kako kronico mu je vrgel ob sobotah podjetnik. Pozneje je postal dober delavec in imel je dobre zasluške. Denar je hranil, ker je hotel na vsak način sezidati novo, lepo hišo v svojih gorah.

Čez deset let je prišel res nazaj. Ljudje so se mu čudili, ker so ga že uvrstili med izgublence.

Kmalu je kupil za prisluženi denar nekaj njiv in neko strmino. Spodaj, tam, kjer se je strmina končala, je začel zidati. Delal je skoro vse sam. Le za stvari, ki jih nikakor ni mogel izvršiti sam, je dobil pomočnika.

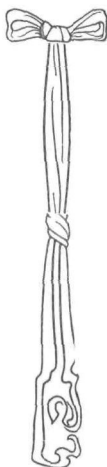
Tako je pridobil zopet nazaj, kar je bilo že skoro za vedno izgubljeno.

Kadar je pozneje komu pripovedoval, kako je zidal hišo, je vedno omenjal, da človek v tujini ne more biti nikdar tako srečen kot doma.

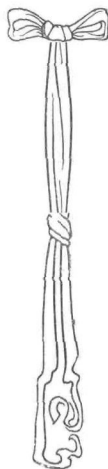
Z veliko ljubeznijo se je oklenil Strmolec svoje nove hiše. Vsako malenkost je takoj popravil, zasadil okrog hiše vinsko trto in sadno drevje.

Mnogo let je živel Strmolec srečno v svoji novi hišici. Lepo je skrbel za dom in družinico, dokler ni prišla nova nezgoda: Prišla je vojna, gore je zasedel sovražnik, in ljudje so zbežali v sosedno deželo. Kaj bo z njihovimi bornimi hišicami, ki so jih s toliko ljubeznijo gradili? Kdo ve! Morda jim prizanese bojna vihra. Če pa jih zadene usoda razdejanja, bodo gradili ljudje nova topla gnezdeca, gradili s solzami in še z večjo ljubeznijo...

Mali.

*Po dvorišču semtertja
hodi kakor kralj.
Časih — no, pa nič ne de —
malo si z rokavcem
le pobriše nos.
Kuštrav je in razcefran,
gologlav in bos —
a ponosen, hej — za dva!
Mati v pragu se smeji:
„Čuješ, Stanko, kaj pa ti,
kaj si zdaj le ti?“
„Sem gospod“ — In silno resno
meri dalje svojo pot . . .*

Ivan Albreht.